

Hof van Cassatie, arrest van 6 oktober 2006

Onrechtmatige daad – Verkeersongeval – Vordering tot schadevergoeding – Internationale bevoegdheid – EEX-verdrag – Artikel 5.3 – Forum delicti commissi – Plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan – Locus acti en locus damni – Locus damni beperkt tot de plaats waar de veroorzakende gebeurtenis rechtstreekse schadelijke gevolgen heeft gehad voor degene die hierdoor direct is gelaedeerd

Acte illicite – Accident de la circulation – Action en dommages et intérêts – Compétence internationale – Convention européenne concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale – Article 5.3 – Forum delicti commissi – Lieu où le fait dommageable s'est produit – Locus acti et locus damni – Locus damni borné au lieu où le fait dommageable a directement produit ses effets dommageables à l'égard d'une personne directement lésée

Nr. C.05.0580.N

Belgische Staat, vertegenwoordigd door de minister van Landsverdediging, met kantoor te 1140 Evere, Everestraat 1, Kwartier Koningin Elisabeth, eiser, vertegenwoordigd door mr. Huguette Geinger, advocaat bij het Hof van Cassatie, kantoor houdende te 1000 Brussel, Quatre Brasstraat 6, alwaar keuze van woonplaats wordt gedaan.

tegen

Allgemeine Versicherungs Ag der Huk-Coburg, verzekeringsmaatschappij naar Duits recht, met zetel aan de Bahnhofplatz te 96442 Coburg (Duitsland) Reg. Gericht Coburg, met keuze van woonplaats bij de gerechtsdeurwaarders Christian Van Mieghem en Dorothea Hendrickx, kantoor houdende te 1180 Ukkel, Leo Erreralaan 40, verweerster.

I. Rechtspleging voor het Hof

Het cassatieberoep is gericht tegen een vonnis, op 13 december 2004 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

(...)

II. Cassatiemiddel

De eiser voert in zijn verzoekschrift een middel aan.

Geschonden wettelijke bepalingen

- artikel 149 van de Grondwet;
- artikel 5.3 van het Verdrag van 27 september 1968 tussen de Staten-Leden van de Europese Economische Gemeenschap betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en in handelszaken, van het protocol en van de

gemeenschappelijke verklaring, ondertekend te Brussel, en goedgekeurd bij de wet van 13 januari 1971 (EEX-Verdrag).

Aangevochten beslissingen

Het bestreden vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel (21e kamer) dd. 13 december 2004 verklaart het hoger beroep gegrond om de volgende redenen:

“Artikel 2, al. 5, van het Verkeersongevallenverdrag van 4 maart 1971 inzake de toepasselijke wetgeving inzake regresvorderingen en subrogaties, noch artikel 93, lid 1, van de EEG-Verordening 1408/71 van 14.06.1971, noch artikel 3 van het (Belgisch) Burgerlijk Wetboek verhinderen dat de rechtbank vooreerst haar bevoegdheid ter zake dient te onderzoeken.

Bij de oorspronkelijke dagvaarding werd gesteld dat 'op grond van art. 5.3 van het Europees bevoegdheidsen executieverdrag (EEX-Verdrag) de rechter van de plaats waar de schade is opgetreden (zich laat voelen) bevoegd is (cfr. zaak Mines de Potasse)'

In artikel 5.3 van het verdrag van het EEX-Verdrag van 27 september 1968 wordt bepaald: 'De verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat, kan in een andere verdragsluitende Staat voor de navolgende gerechten worden opgeroepen ... 3. ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad: voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan'.

In de zaak Bier Reinwater / Mines de Potasse d'Alsace (H.v.Justitie, 21/76, 30 november 1976 R.W. 1976-77, 2217 en J.T. 1977, 187) waarover eiser het blijkbaar heeft in zijn dagvaarding, werd gesteld:

De uitdrukking 'plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan' moet aldus worden verstaan dat zowel de plaats waar de schade is ingetreden als de plaats waar de veroorzakende gebeurtenis zijn bedoeld. Hieruit volgt dat de verweerder ter keuze van de verzoeker kan worden opgeroepen voor de rechter hetzij van de plaats waar de schade is ingetreden hetzij van de plaats van de veroorzakende gebeurtenis die aan de schade ten grondslag ligt.

De Belgische Staat stelt dat het ongeval uiteraard in Duitsland plaatsvond maar dat het nadeel hiervan door hemzelf als werkgever van mevrouw V.D.W. waarbij een kapitaal gevestigd diende te worden, in België ondervonden werd of ontstaan is, zodat 'de plaats waar de schade is ingetreden' in België moet gesitueerd worden.

Nu blijkt dat het Hof van Cassatie verwijzend naar deze zaak 21/76 aldus oordeelde (Cassatie 17 september 2002, AR C.98.0065..N en AR C .00.0013.N):

'Als plaats waar het schadebrengend feit zich heeft voorgedaan moet worden begrepen, volgens de arresten C 21/76 van 30 november 1976 en C 51/97 van 27 oktober 1998 van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen, hetzij de plaats van de veroorzakende gebeurtenis die aan de schade ten grondslag ligt hetzij de plaats waar de schade is ingetreden. Artikel 5, 3°, van het genoemd EEX-Verdrag mag evenwel niet zo ruim worden uitgelegd dat de algemene bevoegdheidsregel van artikel 2 van het verdrag zou worden uitgehold of dat een onredelijk vermenigvuldigen van fora mogelijk zou worden; onder meer uit arrest C 364/93 van het Hof van Justitie van 19 september 1995 blijkt dat als plaats waar de schade is ingetreden moet begrepen worden de plaats waar de veroorzakende gebeurtenis rechtstreeks schadelijke gevolgen heeft gehad voor degene die hierdoor direct is gelaedeerd; een persoon kan aldus in beginsel geen vordering instellen waar de schadelijke gevolgen voelbaar zijn van een feit dat reeds elders daadwerkelijk ingetreden schade heeft veroorzaakt of waar hij de vermogensrechtelijke gevolgen ondervindt van in een andere Lid-Staat toegebrachte lichamelijke schade'.

De verbintenis om de schade te vergoeden is ook niet in België ontstaan in de zin van artikel 635 Gerechtelijk Wetboek.

In deze omstandigheden dient de rechtbank te beslissen dat de rechtbanken in België niet bevoegd zijn.”.

Grieven

Eerste onderdeel

Luidens artikel 5.3 van het Europees Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (EEX-Verdrag) van 27 september 1968 kan de verweerder, die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat, in een andere verdragsluitende staat worden gedagvaard ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad, voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan.

In de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie is het begrip “*de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan*” verder gepreciseerd: het dient aldus te worden verstaan dat zowel de plaats waar de schade is ingetreden, als de plaats van de veroorzakende gebeurtenis bedoeld. Hieruit volgt dat de verweerder ter keuze van de verzoeker kan worden opgeroepen voor de rechter hetzij van de plaats waar de schade is ingetreden, hetzij van de plaats van de veroorzakende gebeurtenis die aan de schade ten grondslag ligt (H.v.J. 30 november 1976, C-21/76, zaak Mines de Potasse d'Alsace, *Jurispr.* 1976, 1735;

H.v.J. 11 januari 1990, zaak Dumez France en Tracoba, C-220/88, *Jurispr.* 1990, I, 49, H.v.J. 7 maart 1995, zaak Shevill e.a., C-68/93, *Jurispr.* 1993, I, 415; H.v.J. 19 september 1995, zaak Marinari, C-364/93, *Jurispr.* 1995, I, 2719).

In het bestreden vonnis in hoger beroep heeft de rechtbank zich ten onrechte onbevoegd verklaard op grond van de overweging dat in casu de plaats waar de schade is ingetreden zich niet in België zou bevinden.

Nochtans betreft het geding de terugvordering van een kapitaal, dat door de eiser als werkgever is betaald aan het slachtoffer op grond van de Wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg van en naar het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector (*B.S.*, 10 augustus 1967). De verplichting van de eiser tot betaling van deze vergoeding is ontstaan in België, aangezien zij gebaseerd is op de (Belgische) arbeidsovereenkomst tussen eiser en het slachtoffer (beiden Belgisch), in het kader waarvan een arbeidsongeschiktheid werd vastgesteld die aanleiding gaf tot de kwestieuze vergoeding.

Het nadeel van het slachtoffer, waaromtrent men zou kunnen aanvoeren dat het in Duitsland is ontstaan, is *in casu* te onderscheiden van het nadeel van de eiser, dat wel degelijk in België is ontstaan en losstaat van de onmiddellijke gevolgen van het ongeval in Duitsland. Eiser dient te worden beschouwd als “*rechtstreeks gelaedeerde*” in België, in de zin van het arrest van het Hof d.d. 28 februari 2002 (A.R. C.98.0065.N en C.00.0013.N, www.cass.be), op grond van zijn arbeidsrechtelijke verplichtingen tegenover mevrouw V.D.W.

De rechtbank heeft aldus niet wettig kunnen beslissen dat de rechtbanken in België niet bevoegd zouden zijn (schending van artikel 5.3 van het Europees Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken van 27 september 1968).

Tweede onderdeel

In zijn syntheseberoepsbesluiten (p. 2, laatste alinea) had de eiser aangevoerd dat de politierechter te Brussel zich terecht bevoegd achtte, hetgeen ook bleek uit een door eiser voorgelegd verstekvonnis van dezelfde rechtbank waarin deze zich eveneens bevoegd verklaarde. De eiser argumenteerde dat hieruit diende te worden afgeleid dat de politierechtbank haar bevoegdheid ook *in casu* reeds, zij het impliciet, had bevestigd.

In de bestreden beslissing wordt noch met de hoger geciteerde overwegingen noch met andere overwegingen geantwoord op dit uitdrukkelijke en afzonderlijke middel van eiser, waarin hij een duidelijk en objectief gegeven had aangevoerd dat niet beantwoord of weerlegd werd door de andere, specifieke of algemene overwegingen van het bestreden vonnis.

De rechtbank van eerste aanleg, zetelend in hoger beroep, heeft derhalve haar beslissing niet regelmatig gemotiveerd (schending van art. 149 van de Grondwet; zie Cass. 7 maart 1979, *Arr. Cass.* 1978-79, 796-799).

Derde onderdeel

De rechtbank heeft noch met de hoger geciteerde overwegingen, noch met andere overwegingen, geantwoord op het uitdrukkelijke middel van de eiser waarin hij stelde dat de Belgische rechtbanken bevoegd zijn op basis van de artikelen 636 en 638 van het Gerechtelijk Wetboek.

De eiser had hiermee nochtans een duidelijk en objectief gegeven aangevoerd waaruit een afzonderlijk middel werd afgeleid dat niet beantwoord of weerlegd werd door de andere, specifieke of algemene overwegingen van het bestreden vonnis.

De vermelding in het bestreden vonnis dat “*de verbintenis om de schade te vergoeden ook niet in België ontstaan (is) in de zin van artikel 635 Gerechtelijk Wetboek*” kan niet worden beschouwd als een antwoord op dit door eiser aangevoerde middel, nu deze vermelding in het bestreden vonnis is gebaseerd op een ander wetsartikel dan de door eiser aangehaalde.

De rechtbank heeft ook op dit punt zijn beslissing bijgevolg niet regelmatig gemotiveerd (schending van art. 149 van de Grondwet; zie Cass. 7 maart 1979, *Arr. Cass.* 1978-79, 796-799).

III. Beslissing van het Hof

Beoordeling

Eerste onderdeel

1. Krachtens artikel 5, 3°, van het Europees Executieverdrag van 27 september 1968, hierna te noemen EEX-Verdrag, kan de verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende Staat in een andere verdragsluitende Staat worden opgeroepen, ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan.

2. Als plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, moet, volgens de arresten C 21/76 van 30 november 1976 en C 51/97 van 27 oktober 1998 van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen, worden begrepen hetzij de plaats van de veroorzakende gebeurtenis die aan de schade ten grondslag ligt, hetzij de plaats waar de schade is ingetreden.

3. Artikel 5, 3°, van het EEX-Verdrag mag evenwel niet zo ruim worden uitgelegd dat de algemene bevoegdheidsregel van artikel 2 van het verdrag zou worden uitgehold of dat een onredelijke vermenigvuldiging van fora zou mogelijk worden.

Onder meer uit het arrest C 364/93 van het Hof van Justitie van 19 september 1995 blijkt dat als plaats waar de schade is ingetreden moet worden begrepen de plaats waar de veroorzakende gebeurtenis rechtstreekse schadelijke gevolgen heeft gehad voor degene die hierdoor direct is geraaddeerd.

Aldus kan een vordering tot schadevergoeding op grond van een verbintenis uit onrechtmatige daad niet worden ingesteld voor de rechter van de plaats waar de schadelijke gevolgen voelbaar zijn van een feit dat reeds elders daadwerkelijk ingetreden schade heeft veroorzaakt of waar de eiser de vermogensrechtelijke gevolgen ondervindt van in een andere lidstaat toegebrachte lichamelijke schade.

4. De appelrechters stellen vast dat de vordering van de eiser ingesteld tegen de verweerder strekt tot vergoeding van de vermogensschade door hem geleden naar aanleiding van een verkeersongeval dat in Duitsland heeft plaats gevonden en waarvan het slachtoffer in dienst was van de eiser.

5. De appelrechters oordelen dat de Belgische rechtbanken niet bevoegd zijn omdat een persoon in beginsel geen vergoeding kan vorderen waar de schadelijke gevolgen voelbaar zijn van een feit dat reeds elders daadwerkelijk ingetreden schade heeft veroorzaakt of waar hij de vermogensrechtelijke gevolgen ondervindt van een in een andere lidstaat toegebrachte lichamelijke schade.

6. Aldus verantwoord en de appelrechters hun beslissing naar recht.
7. Het onderdeel kan niet worden aangenomen.

Tweede en derde onderdeel

8. De appelrechters stellen vast dat de vordering van de eiser ingesteld tegen de verweerster strekt tot vergoeding van de vermogensschade door hem geleden naar aanleiding van een verkeersongeval dat in Duitsland heeft plaatsgevonden en waarvan het slachtoffer in dienst was van de eiser.

9. De appelrechters oordelen dat met toepassing van art. 5, 3°, van het EEX-Verdrag de Belgische rechtbanken niet bevoegd zijn doordat de eiser in België vermogensschade zou ondervinden van het verkeersongeval dat reeds in Duitsland daadwerkelijk ingetreden schade heeft veroorzaakt.

10. Met die reden verwerpen en beantwoorden de appelrechters het in de onderdelen bedoelde daarmee strijdige en andere verweer.

11. De onderdelen missen feitelijke grondslag.

Dictum

Het Hof

Verwerpt het cassatieberoep. (...)

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, eerste kamer, samengesteld uit voorzitter Ivan Verougstraete, als voorzitter, afdelingsvoorzitter Ernest Waüters, en de raadsheren Ghislain Londers, Eric Stassijns en Beatrijs Deconinck, en in openbare terechtzitting van 6 oktober 2006 uitgesproken door voorzitter Ivan Verougstraete, in aanwezigheid van advocaat-generaal Guy Dubrulle, met bijstand van griffier Philippe Van Geem.

